[א]אבטא דטייעי בתר תריסר ירחי שתא שרי אמר רב אחא בריה דרב איקא [ב]הני פורצני דארמאי בתר תריסר ירחי שתא שרי אמר רב אחא בריה דרבא [ג]הני גולפי שחימי ואוכמי בתר תריסר ירחי שתא שרי: והמורייס: ת"ר מורייס אומן מותר ר' יהודה בן גמליאל אומר משום ר' חנינא ב"ג אף חילק אומן מותר תני אבימי בריה דר' אבהו מורייס אומן מותר הוא תני לה והוא א"ל פעם ראשון ושני מותר שלישי אסור מ"ט פעם ראשון ושני דנפיש שומנייהו לא צריך למירמי בהו חמרא מכאן ואילך רמו בהו חמרא ההוא ארבא דמורייסא דאתי לנמילא דעכו אותיב רבי אבא דמן עכו נטורי בהדה א"ל (א) רבא עד האידנא מאן נטרה א"ל עד האידנא [ד](למאן) ניחוש לה אי משום דמערבי ביה חמרא [ה]קיסתא דמורייס בלומא קיסתא דחמרא בד' לומי א"ל ר' ירמיה לר' זירא דלמא איידי דצור אתו דשוי חמרא א"ל התם עיקולי ופשורי איכא: וגבינת בית אונייקי: ארשב"ל מפני מה אסרו גבינת אונייקי מפני שרוב עגלים של אותה עיר נשחטין לעבודת כוכבים [ו]מאי איריא רוב עגלים אפילו מיעוט נמי דהא [ז]ר"מ חייש למיעוטא אי אמרת רוב איכא מיעוט אלא אי אמרת מיעוט כיון דאיכא רוב עגלים דאין נשחטין לעבודת כוכבים ואיכא נמי שאר בהמות דאין נשחטין לעבודת כוכבים ה"ל [ח]מיעוטא דמיעוטא (ב) ומיעוטא דמיעוטא לא חייש ר"מ א"ל ר"ש בר אליקים לר"ש בן לקיש כי נשחטין לעבודת כוכבים מאי הוי והא את הוא דשרי דאתמר [ט]השוחט את הבהמה לזרוק דמה לעבודת כוכבים להקטיר חלבה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר [י]אסורה קסבר [כ]מחשבין מעבודה לעבודה וילפינן חוץ מפנים ורשב"ל אמר מותרת א"ל תרמינך שעתך [ל]באומר בגמר זביחה הוא עובדה: א"ר יהודה שאל ר' ישמעאל: [מ]אמר רב אחדבוי אמר רב [נ]המקדש בפרש שור הנסקל מקודשת בפרש עגלי עבודת כוכבים אינה מקודשת [ס]איבעית אימא סברא ואב"א קרא איבעית אימא סברא גבי עגלי עבודת כוכבים ניחא ליה בנפחיה אבל גבי שור הנסקל לא ניחא ליה בנפחיה איבעית אימא קרא כתיב הכא [1]לא ידבק בידך מאומה וכתיב התם [2]סקול יסקל השור ולא יאכל את בשרו בשרו אסור הא פרשו מותרת אמר רבא תרוייהו תנגהי מדקא"ל מפני שמעמידין בקיבת נבילה וקא מהדר ליה והלא קיבת עולה חמורה מקיבת נבילה

מכלל

אבטא. חמת מעור עב וקורין אותו בוטי"ן: **דטייעי**. הולכי דרכים נושאין אותו מלא יין למרחוק והוי כמכניסו לקיום ומשום הכי בעי שהיה י"ב חדש: **פורצני**. פסולת של ענבים: **מורייס אומן**. של עובד כוכבים אומן מותר. מורייס לא עבדי מדגים טמאים ומשום חמרא קאסרינן ליה ואומן לא רמי ביה חמרא כדמפרש ואזיל איידי דנפיש שומניה פעם ראשון ושני מקלקל להו חמרא: **חילק**. מין דגים טהורים וסולתנית שמן כדמפרש לקמן בפרקין(נ) ובקטנותו אין לו סנפיר וקשקשת ועתיד לגדל לאחר זמן ואמרינן לקמן (דף לט.) חילק של עובדי כוכבים אסור אותו מין דגים קטנים ונמכר הרבה ביחד ומפני מה אסורה מפני שעירבונה עולה עמה דגים טמאים דומין לה ועולין עמה והאי חילק אומן כיון דאומן הוא ובקי בדבר מבדילן הימנה משום דלא חשיב טעמא ומקלקלי ליה לסולתנית ומרע ליה לכולי ארביה: **פעם ראשון ושני**. שכן דרכן נותנים מים ומלח על שומן הדגים ומוללות שומנו וכשכלות חוזר ונותן אחרים: **נמילא דעכו**. פור"ט בלע"ז מקום שהספינות עולות בו ביבשה: **קיסטא**. שם המדה: **בלומא**. בזוזא. במדינתו של עובד כוכבים זה היין נמכר ביוקר והמורייס בזול אבל כאן היין בזול והמורייס ביוקר וחיישינן לערוני: **איידי דצור אתא**. דרך שפת הים הסמוכה לצור אתא האי ארבא: **דשוי חמרא**. כלומר שהיין בזול. שוי לשון זול כדאמרינן בעלמא (ב"מ דף סג.) עסיק לנגב ושוי לכריסך: **עקולי ופשורי איכא**. מים שהולכין עקלתון ופשורי מי שלגין נפשרים על שפת המים ואין מושכי הספינה יכולין לבא באותו הדרך: **מפני מה אסרו גבינת בית אונייקי**. לר"מ דאסר ליה (כט:) בהנאה: **שרוב עגלים כו'**. מעמידין את החלב בקיבתן: **ר"מ חייש למיעוט**. בפ"ב דיבמות (דף קיט.) קטן וקטנה לא חולצין ולא מייבמין קטן שמא ימצא סריס קטנה שמא תמצא איילונית: **אי אמרת רוב**. עגלים נשחטין לעבודת כוכבים איכא למיסר גבינה משום חששא דמיעוט קיבות האסורות בהנאה דרוב עגלים הוה מיעוט לגבי שאר בהמה שמעמידין בהן בקיבותיהן: **השוחט את הבהמה לזרוק דמה לעבודת כוכבים**. שלא שחט הבהמה לשם עבודת כוכבים שיהא עובדה בשחיטה אלא חשב בשחיטה ע"מ לזרוק: **ר' יוחנן אמר אסורה קסבר מחשבין מעבודה לעבודה דילפינן חוץ מפנים**. לר"ש לקיש לא ילפינן דפנים הוא דאמר רחמנא השוחט ע"מ לזרוק את הדם פיגול ואע"ג דלא זרק דהוי מחשב מעבודה לעבודה מעבודה זו על חבירתה אבל לענין עבודת כוכבים לא: **תרמינך שעתך**. ירום מזלך: **באומר בגמר זביחה הוא עובדה**. שמחשב על השחיטה עצמה לעבודת כוכבים ואמר בלבו בזביחה זו עובדה לעבודת כוכבים והא מודינא דמיתסר דזביחה הויא עבודה חשובה כזריקה. * ולהכי נקט גמר זביחה דקסבר ר"ש לקיש (ב"ק עב. חולין כט:) אינה לשחיטה אלא לבסוף: (ל)**מפני מה אסרו גבינת עובדי כוכבים**. באכילה. ולרבנן קבעי לה דהא משום חלב של בהמה טמאה ליכא למיחש דקי"ל(מ) חלב טמא אינו עומד כלומר אינה נקפת: **אחדבוי**. שם מקום: **שור הנסקל**. אסור בהנאה הוא: **ניחא ליה בנפחיה**. שיהא נראה שמן לכך חייל שם איסור עבודת כוכבים על הפרש: **לא ניחא ליה בנפחיה**. הלכך לא חשיב פירשא למיחל עליו איסור: **מאומה**. ואפי' פרש:

מכלל

אבטא דטייעי. כך גורס בערוך בכ"ף. ופי' שמגילין קמח ועשבים ובשמים ושורין אותו בחלב ומזלפין יין עליו ור"ח גרס אבטא לשון אבטיח פי' דלעת חלולה ומשימין בה יין *ואינו נראה כי לא מצינו שום כלי שלא יהא ניתר בעירוי ועוד כי אבטיח ודלעת אינו אחד:

מורייס אומן. והא דפליגי ר"מ ורבנן במתניתין במורייס לענין איסור הנאה היינו משל בעלי בתים א"נ איירי אחר פעם ראשון ושני דקליש שומניה ורמו ביה חמרא והוא השלישי וניכר וההוא מורייס דלקמן דאתא בארבא של אומן הוי (ג)והיה ניכר (ג) לפי שהיה בפעם ראשון ושני: **אי** אמרת רוב איכא מיעוט. *תימה כי איכא רובא נמי אמאי לא חשבינן ליה מיעוטא דמעוטא כיון דאיכא רובא וחזקה להיתר רובא בהמות שאינן נשחטות לעבודת כוכבים ואותם עגלים עצמם נעמידם בחזקת היתר שהיו הקיבות בחזקת היתר שאינם לעבודת כוכבים קודם שחיטה (ד) וכי האי גוונא אמרי' בפ"ב דיבמות (דף קיט.) גבי היתה לה חמות אינה חוששת דחשבינן ליה מיעוטא דמיעוטא דאיכא רוב לשוק וחזקה לשוק וי"ל דשאני הכא דלאחר שחיטה איתרע ליה חזקה דהנך קיבות העומדות לפנינו לאחר שחיטה בספק עבודת כוכבים קיימי התם נמי זימנין דחיישינן כגון בילאה מליאה משום דאיכא ריעותא שילאה מעוברת ואפי' לר' יהושע דלא חייש התם אסר הכא דהתם אין שום ודאות של איסור אפי' כשילאה מליאה דאפשר הפילה אבל כאן כיון שמיעוט הקיבות אסורות יש כאן חשש מיעוט של איסור: **וכי** נשחטין לעבודת כוכבים מאי הוי הא את הוא דשרית. תימה מאי קושיא היא זו הלא לא הזכיר רשב"ל כאן נשחטין לזרוק אלא נשחטין סתם דמשמע שהוא עובד בזביחה וי"ל דכל עיקר שחיטתן אינן אלא לצורך דם וחלב ולא הוזכר לפרש וה"נ אמר בחולין פ"ב (דף לט:) גבי הנהו טייעי דאתו לאקולא יהיב דכרי כו' אמרו דמא ותרבא לדידן ומשום הכי מסיק בגמר זביחה ולא קאמר בזביחה עצמה: **רשב"ל** אמר מותרת. פ"ה (ה) אף באכילה ואע"ג דמומר לעבודת כוכבים הוא מ"מ בפ"ק דחולין (דף ה.) מוכחינן דג' (ה) דיני מומר הן יש ששחיטתו מותרת אף באכילה ויש בהנאה לבד ויש אסורה אף בהנאה(ע): (פ)**מפני** שמעמידין בקיבת עגלי עבודת כוכבים. נראה דר' יהושע לא היה מתכוין כי אם לדחותו דהא ר' יהושע לא חייש למיעוט בפ"ב דיבמו' (דף קיט.) שהבאתי לעיל וכן בפרק ג' דבכורות (דף כ:) ועוד דאפילו ר"מ דחייש למיעוטא לא אסר לעיל (דף כט:) אלא גבינת בית אונייקי אבל שאר מקומות חשיב מיעוט דמיעוטא: (צ)**השיאו**. לשון משיאו(ק) עלה ואית דגרסי השיאו(ר) ונפרש הטעו לשון השיאני(ש): (ת)**שחבירו** מוכיח עליו לר"ח שמניך כו'. סמיך אסיפיה דקרא על כן עלמות אהבוך: **בשרו** אסור. בפרק שור שנגח קמא (ב"ק דף מא.) דריש מבשרו אע"ג דעבדיה כעין בשר ושחטיה (ו) וי"ל דתרתי שמעינן מיניה:

אמר רבא תרוייהו תנגהי. נראה דהאי הוי פירושו בניחותא מדלא קמשני עליה רב קרא וסברא קמ"ל ואיכא הרבה תרוייהו תנגהי בתלמוד הולך שפיר אפילו בתמיהה(א): (ב)יש ספרים שרומזים המשנה השיאו לדבר אחר ופריך וליהדר ליה משום דליתיה לאיסורא בעיניה דהא מורייס לרבנן לא אסרו בהנאה משום דליתיה לאיסורא בעיניה ומשני הכא כיון דלאוקומי קא מוקים כמאן דליתיה לאיסורא בעיניה דמי ור"ח הזכיר גירסא זו בפירושיו:

מאי

עין משפט נר מצוה

קיב א מיי' פי"א מהל' מאכלות אסורות הל' טו סמג לאוין קמח טוש"ע יו"ד סי' קלה סעיף נה:

קיג ב מיי' שם הלכה יד סמג לאוין שם טוש"ע יו"ד סי' קכב סעיף יד:

קיד ג מיי' שם הל' טו וסמג שם טוש"ע יו"ד סי' קלה סעיף נה:

קטו ד מיי' שם פי"ז הלכה כו סמג שם טוש"ע יו"ד סי' קיד סעי' יא:

קטז ה ו מיי' פ"ב מהל' שחיטה הלכה טו סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' ד סעיף א:

קיז ז מיי' פ"ה מהל' אישות הלכה ב סמג עשין מח (טוש"ע אה"ע סי' כח סעיף כב):

◆

רבינו חננאל

א) אבטא דטייעא. פי' אל מצל בלשון ערבי. בתר י"ב ירחי שתא שרי. פירשו בירושלמי החרצנים והזגים ששנינו כי לחים אסורין בהנאה בשמילא אותן מן הבור דהא אין נעשה יין עד שיורד לבור: והמורייס: ת"ר המורייס אומן מותר. פי' ציר של דגים כובשין הדגים הקטנים במלח ב) על החביות הגדולות נקרא מורייס. הציר היוצא מהן פעם ראשונה ושניה מותר כיון דשמינא אין צריך למירמא ביה חמרא. שלישי קליש שומניהו דדגים ויהיב בהו חמרא. הלכתא משלישי ואילך אסור. פי' קיסתא דמורייס בלומא. כוז מורייס ג) במערה כוז יין בד' מעות. פי' לומא מעה כו' ד) ומפורש בברכות. ה) פי' עקמומית הנהר: גבינת בית אוניקי אסורה. אוניקי. שם מקום. ומפורש בתחלת סדר יומא (דף י' ע"א) תרבל זו בית אוניקי. משך זו מוסיא. ותירס זו פרס: אמר ריש לקיש מפני מה אסרו גבינת בית אוניקי מפני שרוב עגלי אותה העיר נשחטין לעבודת כוכבים. דאי אמרת מיעוט הוו להו מיעוט עגלים לעבודת כוכבים ורובן שלא לעבודת כוכבים. ואיכא נמי שאר בהמות דאין נשחטין לעבודת כוכבים והוו להו העגלים הנשחטין לעבודת כוכבי' מיעוטא דמיעוטא ומיעוטא דמיעוטא לא חייש ר' מאיר. ומקשינן עלה דר"ש בן לקיש וכי נשחטין לעבודת כוכבים מי אסיר והא את הוא דאמרת השוחט בהמה ו) לעבודת כוכבים אותה בהמה מותרת. תרמינך שעתך. פי' תשא אותך שעתך ודום. שמועה זו באומר בגמר זביחה הוא עובדה ז) ושנה לשחיטה מתחלה ועד סוף: מתני' א"ר יהודה שאל ר' ישמעאל את ר' יהושע כשהיו בדרך וכו' מפני מה אסרו גבינת עובדי כוכבים. אמר רב המקדש בפרש שור הנסקל מקודשת. מ"ט דלא ניחא ליה בנפחיה ועוד כתיב ולא יאכל את בשרו. בשרו אסור פרשו מותר. המקדש בפרש עגלי עבודת כוכבים אינה מקודשת סברא וקרא [סברא] דניחא ליה בנפחיה דמיחזי שמן. קרא דכתיב ולא ידבק בידך מאומה מן החרם. אמר רבא תרוייהו תנינהו הכא והלא קיבת עולה חמורה מקיבת נבילה שהנבילה בלאו והעולה ח) במיתה, ואמרו כהן שדעתו יפה שורף קיבת העולה

מסורת הש"ם

א) [נ"ל לאמר], ב) [ועי' הערוך קוסטא], ג) [עי' תוס' חולין פו: ד"ה יאמרון], ד) [לקמן מ: גיטין ב: יבמות פא: קיט. בכורות יט: מב: חולין ו. יא: פו. נדה לא: מח.], ה) [יבמות קיט.], ו) סנהדרין ס: חולין לט. זבחים י., ז) [כתובות לג. וש"נ], ח) [תמורה ל: ע"ש], ט) [ברכות ד: וש"נ], י) [תמורה ל: ולע"ע], כ) [דף לט.], ל) [כל דיבור זה שייך לעיל כט: במשנה ועמ"ש רש"י שם ד"ה מפני מה וכו' יתאוה לתקן], מ) [לקמן לה:], נ) ולא היה ניכר כצ"ל [ל"ם] ועי' מהרש"ם, ס) [זבחים י.], ע) [עי' תוס' חולין ד: ד"ה מומר], פ) [שייך לעיל במשנה כט:], צ) [נ"ו שייך שם], ק) [בש"ן שמאלית. יעב"ץ], ר) [בש"ן ימנית. הנ"ל], ש) [תרגום של נחש השיאני היה אטעיני], ת) [נ"ו שייך לעיל במשנה כט:], א) [ועי' תוס' עירובין ס: ד"ה אין], ב) [שייך לדף לה.].

◆

תורה אור השלם

1. ולא ידבק בידך מאומה מן החרם למען ישוב יי מחרון אפו ונתן לך רחמים ורחמך והרבך כאשר נשבע לאבתיך: דברים יג יח
2. וכי יגח שור את איש או את אשה ומת סקול יסקל השור ולא יאכל את בשרו ובעל השור נקי: שמות כא כח

◆

גליון הש"ם

גמ' קיסתא דמורייס. ע' לעיל דף יב ע"ב תוד"ה ושדי: רש"י ד"ה באומר וכו' ולהכי נקט גמר זביחה. עיין ב"ק דף עא ע"ב תוס' ד"ה כיון ששחט: תוס' ד"ה אבטא וכו' ואינו נראה. עיין תשו' רשד"ם חיו"ד סי' ר"ל: תוס' ד"ה אי וכו' תימא כי איכא רובא כו'. עיין מרדכי סוף חולין:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' א"ל ר' אבא עד האידנא מאן נטרה: (ב) שם ולמיעוטא דמיעוטא לא: (ג) תוס' ד"ה מורייס וכו' והיה ניכר שהיה כצ"ל ותיבת לפי נמחק: (ד) ד"ה אי וכו' דכי האי גוונא: (ה) ד"ה רשב"ל וכו' דג' מיני מומרים הן: (ו) ד"ה בשרו וכו' וי"ל דתרתי. נ"ב ועיין בפסחים דף כב ע"ב ד"ה ס"ד:

◆

לעזי רש"י

בוטי"ן [בוט"ין]. בקבוק עור עבה.

פור"ט. נמל.

◆

מוסף רש"י

ר"מ חייש למיעוטא. בפרק הכל שוחטין (חולין ו.), גבי כותים, שגזר על כל כותים משום אותם שמצאו דמות יונה בהר גריזים והשתחוו לה (יבמות קיט.). השוחט את הבהמה. של חולין, לזרוק דמה לעבודת כוכבים. ועבודת השחיטה לא נעשית לשם עבודת כוכבים, אלא בשעת שחיטה חישב לעשות

המשך בעמוד הבא

א) עי' מ"ש בערוך השלם ערך אבטא. ב) אולי צ"ל בתוך חביות גדולות. ג) נראה דצ"ל כוז מורייס בלומא ומתפרש כוז יין לומי כדי לומי וכו'. ד) אולי דסיון למ"ם בברכות דף נג ע"ב כדי שיאמר בין מלוגמא של טבריא וכו' ואולי דרבינו גריס שם לומא של טבריא ובערוך ערך לם ובערך מלוגמא פי' על שניהם הלומא. ה) חסר כאן ונ"ל א"ל התם עיקולי ופשורי איכא פי' עקמומיות הנהר כצ"ל. ו) מדברי רבינו אלו נראה דגרים כדברי ר"ל שם השוחט בהמה לעבודת כוכבים ומיושב בזה תמיהת התוס' ע"ש. ז) אולי צ"ל ואשה לשחיטה מתחלה לבסוף. ח) מש"כ רבינו דעולה במיתה היינו למעול בה כמבואר בסנ. להדיר במעילה במיתה ע"ש.